

אשיוחה בקב"ך

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
אמור

אשיחה בחקיד

שיחות מפי הרב אודן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
אמור

תוכן הענינים

ג	ימי קדשה, חסד ורחמים.....
ד	"מורה דין ליודעין".....
ד	להתחזק באהבת הווילת.....
ה	'רעד כמוד' - ללא שום תחושת התנשאות.....
ו	אני ה' - אוהב את רעד, ואתה...?.....
ז	עבודת המדות - מביאה לאהבת רעים.....
ח	"ה' אמר לו קלל...".....
ט	"מה שישנאו עליך לא תעשה לחברך".....
י	ברכת 'שהחינו' בספירת העמר.....
יב	מעלת ספירת העמר בצבור.....
יג	מות כ"ד אלה תלמידי רבי עקיבא.....
יד	'שלא נהגו כבוד זה בזה' - פגם ב'הכנה' לתורה.....
טו	נצול קדשת ימי העמר.....
טז	הנסים שחוינו - מחיבים אותנו להתקדם ולעלות!.....
יז	'ולמה נגרע...?' - התשוקה לקיום מצוה.....
יח	כך הקפידה תורה על צערן של יהודי.....
יט	להפחית מצער דקירתה של מחט.....
יט	למנע צער הרבים.....
כ	"לא הפצתי שיצטרע אף לילה אחד".....
כ	'שאתה ושלך שלו'.....
כא	הענקה בדעת - גם לצדקה תחשב.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

אשיחה בחקיד

שיחה לפרשת אמור

עבודת ימי 'ספירת העומר'

הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אש הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות - 'עצרת', כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן".

וכן כתב רבנו בחיי (ויקרא כג, טו): "לא הזכירה תורה חג שבועות ביחוד כשאר החגים, ושיאמר כן: 'בחדש השלישי בששי בו חג השבועות', כמו שאמר בפסח: 'בחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות', בא ללמד כי הוא חג נגדר אחר מצות העומר, ומ"ט יום הספורים בין ראשון של פסח עד השבועות, הנה הם כחלו של מועד בין ראשון של סכות ושמיני עצרת".

בחג הפסח - נגאלו ונצלו ישראל ממות לחיים, בעקר מן הבחינה הגשמית, בהפליא ה' פלאות עת הוציאנו ממצרים מבית עבדים, ובחג השבועות - נגאלו ונצלו ישראל ממות לחיים מן הבחינה הרוחנית, כאשר נתן לנו הבורא בחמלתו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו. על כן ימי הספירה שבינתיים, אשר הם בבחינת 'ימי חל המועד' לאלו המועדים כאמור, מסגלים לגאלה וישועה בכל הבחינות, הן בתחום הגשמי והן בתחום הרוחני.

וכן בשו"ת "מנחת אלעזר" (ח"ג סי' ס) כתב כי הימים הללו הם מסגלים מאד לטובת ישראל, ועין "פרי עץ חיים" (שער ר"ה פ"ד) כי

בסיעתיא דשמיא, נמצאים אנו סמוך לפרשת אמר, בה נצטוינו בעבודה הקדושה של מ"ט ימי ספירת העומר, ככתוב בפסוק (ויקרא כג, טו-טז) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה: עד ממחרת השבת השביעת תספורו חמשים יום". על כן דבר בעתו מה טוב לעסק באותם ענינים אשר עליהם מוסדת עבודת הימים הללו, ולהתחזק בהם ביתר שאת.

ימי קדושה, חסד ורחמים

בספרים הקדושים, הפליגו במעלת מ"ט ימי ספירת העומר, והדגישו כי קדושה מיוחדת חופפת עליהם, מכח היותם עומדים בתנף שבין פסח לשבועות, ויונקים קדושה והארה רוחנית מתרי גיסי. הראשונים בכתביהם רואים בימים שמפסח עד שבועות - חטיבה אחת, כאשר יום טוב ראשון של פסח בתחלה, ויום טוב של שבועות לבסוף, וכל שבועה שבועות שבינתיים, הרי הם בבחינת שבועת ימי 'חל המועד'.

וכפי שכתב הרמב"ן (ויקרא כג): "צוה בחג המצות שבועה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם, כי כלם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום, שבועה שבועות פימי עולם, וקדוש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחלו של מועד בין

ד. וצו למבאר בספר 'קרנים' (מאמר ה) שחידשים 'ניסן איר וסיון', הם בבחינת 'טוב זיו והוד'. ובאר הדברים בספר 'רנל ישראל' (ערי ניסן): והנה ג' חידשים אלו הם הצלחת ישראל כפודע, והנה זה שמם 'טוב זיו הוד' והם בגימטריא ג"ה, ולכן אינם שיקים באמות העולם אלא בישראל, ורמז בתורה (במדבר כג, ט) הו עם לבדד ישכון. ובנביא (מלכים א' ו, א) כתב זיו חסר יו"ד [בשנה הרביעית בחדש זו], הרי בגימטריא מ"ה בגימטריא 'אדם' - אתם קרויים אדם דהינו ישראל, מה שאין כן האמות אינם קרויים אדם אין להם חלק באלו החידשים. והנה אלו החידשים בשמם 'ניסן איר סיון' בגימטריא תקי"ז, וזהו פרוש הפסוק (תהלים לא, כ) "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחסים בך", 'מה רב טובך' - רצה לומר אלו החידשים שהם מה תאר 'אדם', וגם כן עולים לחשבון 'טובך' שהוא רב, דהינו שתגדיל ר' סופית דתבת 'טובך' לחשבון ת"ק, עולה גימטריא טובך - תקי"ז בגימטריא ניסן, איר, סיון, והוא אשר צפנת ליראיך דיקא, והאמות אין להם חלק בזה, ובהם פעלת נסים ונפלאות לחוסים בך, והבו".

לא תקנו אלא על שמחה, מה שאין בן עמר שאינו שמחה, שאנו עצבים מחמת דין העמר שהיא גדולה מחרבן מקדשנו, ואיך נאמר שהחנינו על הדין והחרבן, שאנו זוכרים כשהיה בית המקדש קים היינו מקריבים העמר, ועכשו אינו אלא לזכרון דברים.

להתחזק באהבת הזולת

לאור זאת, מדגיש הרב חיד"א בספרו 'לב דוד' (סוף פרק ל) באלו נקודות בעקר יש להתחזק ולהזהר בימים אלו: "בימי העמר צריך לזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצוות, מפני שהם ימי דין, וכשיצאנו ממצרים היינו מטהרים בימים הללו לקבל התורה הקדושה. וכשם שבימים ההם על ידי התעוררות ישראל לטהר, ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזרם ומגנם, בן עתה אם ישים אליו לבו ויקץ מתרדמת יצרו - יהיה לו עזר, כי הבא לטהר מסייעין אותו, ומה גם כי הימים האלה מסגלים לזה, עת שהגיעו אבותינו לטהר, ואנחנו נחלץ חושים לעשות כמעשיהם ולזהר בכל סדרי טהרה".

"ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאד, כי ידענו מה היה לתלמידי רב עקיבא בין פסח לעצרת. וראיתי להרב הגדול עיר וקדיש מורנו רבי שלמה אלקבץ הלוי בספר 'ברית הלוי' כתב (פרק ה) דהטעם לפי שהם ימי הלבון, בסוד וספירה לה', וספרתם לכם, ועל ידי שנאת חנם גורם הפרוד חס ושלוה, ולפיכך פגעה בהם מדת הדין בזמן ההוא, כי לצדיקים גמורים כמותם נחשב לעוון פלילי. וכן טוב וישר לכל הירא שמים בימים ההם לדאג על פטירת צדיקים הללו, כי זה באין ספק הוא כפר נפש, מעין דגמא שאמרו בספר הזהר (אחרי מות דף נו, ב) על זכירת שני בני אהרן ביום הפפורים, וכן ראוי לעשות בזה. ומזה ידענו כי התלמידים הלומדים מרב אחד ראוי שיהיו פאחים ממש, ולעתיד לבוא וכל בניו למודי ה' ורב שלום בניו,

חדשים ניסן איר הם נייחין, דהינו שאלו הימים המה ניקח וחסד ורחמים. וכן במגלה עמקות (ואתחנן אופן קז) כתב שחמשים יום בין פסח לעצרת הם ימים שעקר הצלחת ישראל בהם.

ובספר 'נעם מגדים' (פרשת משפטים): "וזה העת המבחר ביותר להרים העם קדוש, בחדש ניסן ובפסח, ובפרט בימי הספירה שאחר כך, המביאים טהרה וקדשה רבה... וזהו 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם' - כשתרצה לשא ולתגביה לישראל - אזי תדע שהזמן המסגל לכך, הוא ראש בני ישראל דהינו חג הפסח הקדוש שהוא ראש כל המועדות, ואחר כך 'לפקודיהם' - ימי הספירה, אז תגביה אותם בהגבחה גדולה לעבודת ה'..."

"מורה דין ליודעין"

ומאידך גיסא, מצינו בספרי הקדמונים, כי ימי הספירה הם בבחינת 'ימי דין', וכן איתא ברבנו ירוחם (נתיב ה' ח"ה): "ומה שאין אומרים זמן (ברכת 'שהחנינו' על ספירת העמר) - יש אומרים לפי שאין כאן הנאה ולא שמחה כפדיון שיצא מכלל נפל, וזה מורה דין ליודעין, כי העמר בא מהשעורין, שנאמר (ויקרא ב, יד) 'אביב קלוי באש', ואמרו (מנחות סח, ב) כתיב הכא 'אביב' וכתיב התם (שמות ט, לא) 'כי השערה אביב', והוא קרובן הסוטה שבאה משעורין, מלשון 'סערת ה' (ירמיהו כג, ט), ולכן אין כוננים נשים ומגדלים שפם".

וכן בספר 'בגדי אהרן' (תאומים, פ' דברים) בשם הרב 'צור המור': "ידע כי נשארו בימי עמר של חול, מלבד שבתות וראשי חודשים ל"ג ימי עמר, והם תקף ימי הדין, וסימנך 'עד הגל הזה' (בראשית לא, נב), כי סוד עמר שהים סוער במצולתו, וה' בכס הרחמים מושל בגאות הים ובשוא גליו אתה תשבחם, גליו - אלו ג'ל ימי עמר בתוקפא דדינא, ואלו הימים הם מסכנים ביותר. ומזה הטעם אין אומרים במצוה הזאת 'שהחנינו', שברכה זו

ותנו לב לדבר. עד כאן לשונו (של מהר"ש אלקבין) בקצור.

"וגם רבנו הארי" וצ"ל הזהיר מאד מאד על אהבת החברים, וכן אמרו בזהר הקדוש (שם) על החברים בימי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה, כי אהבת עולם ה'ה ביניהם מאד מאד, רח"ם ורחמתי"ם לראש גבר, רחימו דנפשא וגופא".

למדנו מדברי החיד"א, שמפני שהימים הללו ימי דין - ראוי ביותר להתחזק בהם בכבוד הזולת ובאהבת האחר, וכמימרתו הידועה של התנא רבי עקיבא (בר"ר פרשה כד): "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה, שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חברי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חברי עמי, אמר רבי תנחומא אם עשית פן דע למי אתה מבזה, בדמות אלהים עשה אותו".

רעך כמוך' - ללא שום תחושת התנשאות

והנה בצווי 'ואהבת לרעך כמוך' לכאורה יש להבין, וכי שייך שתצוה התורה את האדם לאהב חברו בדיוק כפי שאוהב את עצמו? אלא מבארים רבותינו: 'אהבת לרעך' כיצד תוכל לאהב את חברך ולעשות אותו רעך? כאשר תנהג בו בבחינת 'כמוך' - תרגיש עם כל יהודי שוה בין שוים, ממש שהוא 'כמוך', ואל תרגיש שום תחושת התנשאות ועליונות עליו.

מעשה מפלא הממחיש את משמעות הצווי 'ואהבת לרעך כמוך' - מספר על גאון הגאונים, הנשר הגדול¹, רבי נתן אדלר וצ"ל מפרנקפורט, רבו המכהק של מן החתם סופר, שברב צדקותו ואהבתו לזולת, הרגיש בעצמו שאין הוא בר-מעלה יותר מעגלון פשוט... וכך הוה מעשה:

רבי נתן אדלר וצ"ל, ה'ה מחבב מאד להיות סנדק בברית מילה, ושום מכשול או קשי לא עמד בפניו, כאשר ה'ה מדבר במצוה זו של סנדקאות. פעם אחת בליל חרף צורב, בא אליו איש יהודי שה'ה גר בכפר אחד לא רחוק מפרנקפורט העיר, והזמינו למחר באשמרת הבקר להיות סנדק בברית מילה של ילדו הרף. יחד עם זה בקשו הפפרי פי יואיל נא לנסע תכף בלילה, כדי להשתתף ולהיות ער בין הערים בליל שמורים' שלפני יום המילה כנהוג.

נעתר רבי נתן לבקשתו, שבר עגלה, וביליל סופה וסער נסע אל הכפר - ושם בבית אבי הבן, כבר ישבו כל יהודי הכפר וחכו לו בכליון עינים בחדר חם ומואר, על יד שלחן ערוך מכל טוב. בתצות הלילה הגיע רבי נתן לבית הפפרי, נפש מעט מן הדרך, שתה כוס חמין, וכשהספיק קצת להתחמם - עמד על רגליו ויצא החוצה. הנאספים חשבו כי בודאי יחזר תכף, אבל עברה חצי שעה, עברה שעה שלמה, ורבי נתן עדין לא שב.

חרדה אחזה את המסבים, וכלם מהרו לצאת החוצה לחפש אתריו. הסער הולך ומתגבר, הקר מקפיא את העצמות, ורבי נתן איננו. התחילה כל החבורה לחפש ולגשש באפלה, עד שהגיעו אל הגרן, ופתאום והנה נשמע קול צעדי איש ההולך מסביב לגרן אילך ואילך, ועל השאלה מי שם נשמע קול רועד מקר: - "אני נתן מפרנקפורט".

נגשו אליו, ומצאוהו פלו מכסה כפור וקרח, ורגליו נוקשות זו בזו. "מה זאת רבי נתן?" - שא'הו אבי הבן - "למה עזב את ביתי, האם חלילה זלזלתי או פגעתי בכבודו?". "חלילה חלילה" - ענה רבי נתן בנעימות - "אדרבה מודה אני לך מאד שהזמנתי למצוה חשובה זו, ומצוה גוררת מצוה... כשישבתי

ה. לשון תלמידו החתם סופר בתשובה (יד"ס סי' קסז): "הוא הנשר הגדול המרחף על גולגוליו". המלה 'אדלר' הלועזית, היא תרגום של 'נשר'.

בביתך ושתיתי כוס חמין, נזפרתי שבעל העגלה שלי המסכן, שנשאר בחוץ לשמר על עגלתו ועל סוסיו, עומד פה בקר וסופו לבוא חלילה לידי צנה. ומשום כן יצאתי לרגעים מספר לשמר תחתיו, ואותו שלחתי אל המטבח להתחמם קצת, והוא עדין לא שב".

וכשנכנסו לתוך המטבח, מצאו את העגלון שוכב על התנור וישן שנה עמקה ומתוקה. בקשו לעורר אותו, אבל רבי נתן עכב בעדם ואמר: "חלילה וחס! אסור לעורר יהודי מסכן כשהוא שקוע בשנתו אחרי עבודת הפרך שעבד כל היום".

ורבי נתן לא זו משם עד שהבטיחו לו להעמיד על המשמר איש אחר שישגיח על העגלה ועל הסוסים...

אני ה' - אוהב את רעך, ואתה...?

נאמר בתורה (ויקרא יט, יח): "לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'". לכאורה צריך באור, מהי משמעות חתימת הפסוק 'אני ה'', ואיך הדברים מתקשרים עם מהות הצווי שלעיל ממנו?

מבאר זאת ה'חפץ חיים' (שמה"ל שער התבונה) (1) על פי משל נאה:

מעשה ביהודי ושמו ראובן, שבא במריבה עם שכנו שמעון, הוא אחז בדעתו ששמעון עשה לו עול גדול, ושנא אותו עד למאד.

יום אחד, בא לבית ראובן - יהודה, שהיה ידיד נפש לשמעון ומחזק בעיניו כאיש ישר ונאמן, וגלה את אָזְנוֹ לאמר: "דע לך, ששכנך שמעון, אשר אמרת לי שהוא אדם בזוי ולא הגון, אני ראיתי אותו באחד הימים אצל גדול הדור המפרסם לגאון וצדיק, והוא כבד את שמעון מאד והראָה לו אותות אהבה וחבה, שגגת בזה אחי ראובן, עד מאד!".

הרהר ראובן בדברי יהודה, והשיב: "יהודה, הכנסת עתה ספק בלבי, כי אפשר

שהאמת עם רבי שמעון, ורק אני מתוך נגיעה אישית חשבתי שהצדק עמי, ומאידך גיסא עדין חוששני שאני הצודק, ושמעון בערמומיותו וחלקלקות לשונו הטעה את גדול הדור, עד שנדמה לאיש נכבד. אך בכל זאת מחמת שהכנסת ספק בלבי לא אוסיף לדבר עליו סרה".

לאחר כמה ימים חזר יהודה, וספר לראובן לאמר: "ראיתי את שמעון שנודמן אצל חכמי תקופת הראשונים, הרי"ף, הרמב"ם והרמב"ן, וגם הם נשאו לו פנים וכבדוהו מאד, והראו לו אהבה וחבה לעין כל. על גאון וצדיק מן דור זה השבתי אולי הטעה אותו, אבל על ענקים ראשונים כמלאכים לא תוכל לפקפק". כששמע ראובן את הדבר, השיב תכף: "הדין עמך, היצר הטעני!".

הוסיף יהודה וספר: "יודע אני ששמעון זה בקר גם אצל התנאים, רבי מאיר, רבי יהודה, רשב"י הקדוש, שאלהו הנביא היה רגיל אצלם, והם פארו את שמעון זה. וספר אליהו לפני התנאים, שהוא שמע מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא אוהב את שמעון".

כששמע ראובן את הדבר הזה, נרתע ונפל על פניו, ואמר: "אוי לי במה שהחזקתי את שמעון לרשע ואני הצדיק, כי הלא הקב"ה כשהוא אוהב לאדם - בודאי אין אוהבו על לא דבר. ועתה יש לי עוון גדול במה שפרסמתי לאינו הגון ואדם בזוי, איש שהקב"ה אמר עליו שהוא אוהבו, ומסתמא שרש נשמתו למעלה קדוש ונורא עד מאד, מעתה אני מתחרט על זה מאד מאד, ואין לי שום שנאה עליו אחרי שהקב"ה אוהבו".

ולפי משל זה מובנים הדברים: מאחר שצויה התורה 'ואהבת לרעך כמוך', עולה התמיהה מאליה, לכאורה אם הידמן לאדם לבקש מאת חברו דבר מה, והלה יש ביכולתו לעשות ואינו רוצה, ובפרט אם צער אותו

ועשה לו עול בגופו ובממונו, איך לא תהיה לו שום תרעמת עליו ויאהבנו כמוהו?

לזה חתם הפתוב: "אני ה" - היינו אני ה' אהבתי, כדכתיב "אהבתי אתכם אמר ה" (מלאכי א, ב), "בנים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד, א), וכאשר נבין כמה כל יהודי אהוב ומרצה בעיני הבורא, ובאיזו מדה שרש נשמתו גבוהה עד למעלה מראש, יהא כל אדם מחשיב את חברו, ומתאמץ להתבונן במעשיו, וכך יגלה לרב הפעמים פי יתכן שהיתה מדה של צדק במעשה חברו כלפיו, ויסיר השנאה מלבו.

עבודת המדות - מביאה לאהבת רעים

והנה, יש להתבונן בעצם תכן הפסוק, שלכאורה הוא מכיל שני חלקים - אשר מרחק רב ועצום יש ביניהם, לא תקם ולא תטר' - זו דרגה נמוכה, שאף אדם מן השורה יכול לעמד בה, לעמת זאת ואהבת לרעה כמוך היא דרגה גבוהה, המצריכה עבודה רבה ויתרה. וקשה, איך יתכן דבחדא מחתא מחתינהו.

ויבארו הדברים על פי מעשה: בין הצדיקים הנסתרים שקמו לישראל במשך הדורות, נמנה הגאון רבי שמשון זצ"ל אב בית דין דקהלת קדש זיכלין, שחי ופעל בקרב ישראל עד שנת תק"ז לאלף הששי. מעט ידוע אודותיו, עקבותיו לא נודעו, רק מעט מזער מהליכותיו נמסרו מפה לאזן.

האדמו"ר רבי אברהם וינברג זצ"ל מסלונים בעל ברפת אברהם, היה חוזר על הספור הבא לעתים קרובות בהתרגשות ובהתפעלות עצומה, כמלמד לקח טוב ומוסר השכל:

כאשר הכתר רבי שמשון לכהן פאר בזיכלין, התנה עם ראשי הקהלה ופרנסיה שני תנאים: האחד, שכל הכרעה בעניני הקהלה יקוקה לקבל את הסכמתו וגושפנקה שלו, והשני: כדי שלא יתבטל מלמודו, אשר עסק בו יומם ולילה, החל מיום ראשון ועד

יום ששי, מוכן הוא לדון בצרכי הקהלה ולהשיב שאליו דבר אף ורק במוצאי שבת.

מעשה ובאחד מימות החול יצאה אשתו הרבנית לשוק להביא טרף לביתה, נתנה עיניה בדג משבח לכבוד שבת, אשתו של הגביר המכבד גם היא ערכה קניות באותה שעה, הוסיפה היא על מחיר הדג וזכתה בו. בדין ודברים שנפל ביניהן, העזה האשה לדבר קשות נגד הרבנית לעיני כל באי השוק. הקול יצא בעיר: פגיעה בכבוד התורה, אשת חבר פחבר...

החליטו פרנסי העיר לקים מצות 'לא תגורו מפני איש', ונמרו בדעתם לקנס את אשת הגביר על מעשיה וחספתה, אף דא עקא מכרחים היו לקבל את הסכמת הרב, וזו אפשרית להנתן רק במוצאי שבת הבאה. באו הללו אל הרבנית, ובקשו הימנה 'להכשיר את הקרקע' ולהעלות את הנושא המכאיב בפני בעלה במשך יום השבת.

עם חזרתו הביתה בליל שבת קדש, הפתע רבי שמשון לראות כיצד אשתו הרבנית יושבת ליד שלחן מיחד שהכינה לעצמה בפנת הבית... הדבר עורר את תשומת לבו, "מה לך, רעיתי" שאלה הרב בעדינות. "איני ראויה להיות רבנית" - "מאי משמע?", השיבה הרבנית: "פלונית אשת הגביר הטיחה דברים פנגדי ובזתה אותי לפני כל באי השוק". "והבריות שותקים?" שאל הרב. החלה הרבנית מספרת את כל הספור לארץ ולרחב, וכי פרנסי העיר מוכנים להתניב בפניו במוצאי שבת, ולהוקיע את מעשה אשת הגביר.

החריש הרב ופנה לעסק בתקוני שבת ולפתח בסעודה, כמוכן אחרי שפס לרבנית והושיבה במקומה הקבוע ליד השלחן. בין שפעמד לקדש על היין ונטל את הכוס בידו, הוסיף לשאל שאלה נוספת: "ומתי ארע מעשה?" ענתה הרבנית: "ביום שלישי". התרגש רבי שמשון, הניח את הכוס וקרא

בקול מזעזעז: "יום שלישי! יום שלישי!
ומיום שלישי ועד היום יש בלבך טינה על
בת ישראל". לשמע קולו האדיר שפלח את
חלל החדר - נבהלה הרבנית, והכריזה:
"מוחלת אני לה מחילה גמורה".

לא הניחו דבריה את דעתו של רבי שמשון:
"בכך לא סגי! אדם מישראל שנטריו לו טינה
בלב מיום השלישי עד שבת חובה לפיסו,
בואי ונפיסה". מיד יצאו השנים הרב והרבנית
ללכת אל בית הגביר, כיון שעמד הרב על
מפתן הדלת והזדהה בשמו, הבינו בני הבית
במה דברים אמורים, ולבם החל לפעם בחזקה,
מי יודע כיצד יחרץ דינם...

הדלת נפתחה, ואנשי הבית מקדימים
ונופלים לרגלי הרב, בוכים ומתחננים שימחל
להם פי גדול עונם מנשוא. "וכי עליכם
לבקש מחילה מאתנו?" - התניח הרב בכבי
- "הלא באנו לבקש מחילה מאתכם על טינה
השמונה בלב מאז יום שלישי העבר". המה
שמעו כן תמהו נתרגשו ונדדעקו: "וכי אתם
צריכין לבקש מחילה מאתנו? והלא אנחנו
אשר מתוכנו יצאה המכשלה הזאת לפגע
בכבוד התורה, אנחנו חטאנו ולא אתם".

והיו הללו בוכים כנגד אלו, הללו מפיסין
כנגד אלו, עד שנתמזגו קולות הקוראים מזה
ומזה: הכל מחולים לכם! ונתקרבו הלבבות
בלא שמץ של חציצה - רק אז נתקררה דעתו
של רבי שמשון וצ"ל, ושב עם הרבנית אל
ביתם ואל שלחנם לקדש על היין ולעשות
את שבתו שבת שלום ומברך.

ממעשה זה - נתן למצא הפתח ולהבין
את הפסוק הנזכר לעיל: אם על אף שחברך
חטא כנגדך, אתה תקים צווי לא תקם ולא
תטר, ולא תשמר לו טינה, אלא תעביר על
מדותיך לפנות אליו בדברי פיוס, רצוי ואהבת
אמת - אזי ימס לב חברך שחטא כנגדך,
ויקם בך 'ואהבת לרעך' ממש 'כמוד', כמו
שאתה מראה לו אהבה, אף הוא יפה על

חטא וישיב לך אהבה, ובכך לבותיכם יתקרבו
זה לזה, ויתאחדו בקשר אמין.

"ה' אמר לו קלל..."

נתן לומר הסבר נוסף בבאור חתימת הפסוק
"אני ה'". ויובן בהקדם מעשה שהיה:

במסגרת מסעו של הגאון רבי אלחנן בונם
וסרמן הי"ד לאמריקה, על מנת לעורר לב
נדיבי עם עבור ישיבתו בכרנוביץ, דרש באחד
מבתי הפנסיות אחרי קבלת שבת משף שלשת
רבעי שעה, בהקדישו חלק נכבד מדבריו
למצב ישיבתו בכרנוביץ: "אינני מבקש אלא
פת לחם עבור עמלי תורה" קרא. הוא הציע
שהנדבנים יקבלו על עצמם לממן את כלכלת
הישיבה, מי למשך שבוע שלם ב-80 דולר,
ומי שאין ידו משגת, ינדב לפחות 11 דולר
ו-43 סנטים, דמי כלכלת תלמידי הישיבה
ליום אחד. כל הנודב סכום כזה - רוכש
לעצמו זכות של שבוע תורה או יום תורה,
שלוומדים מאות בחורים בישיבה בכרנוביץ,
השבוע או היום יזקף כלו לחשבון זכויותיו,
עין לא ראתה גדל שקרו!

הצעתו הכתה גלים בצבור, הקהל התלהב:
עסקה נהדרת! שבוע שלם תורה ב-80 דולר!
יום שלם תורה ב-11 דולר ו-43 סנטים בלבד...

אף רב בית הפנסית, שהיה מן טפוס אמריקני
של מנהיג קהלה, ו'חס' על ממון חברי קהלתו,
התקרב אל הדוכן ובקש להשמיע כביכול
דברי סיוס. הלה דבר כרבע שעה על נושא
שלא מהענין, וטשטש את הרשם הפכיר שעשו
דברי רבי אלחנן, צגן את האוירה, ולבסוף
השלים נאומו בהטעמה מיחדת: "כל דולר
שפתרימו למען הישיבה - קדש הוא, אפלו
דולר אחד ויחיד". במקום 80 דולר שדבר
רבי אלחנן אודותם, הפליג הוא בחשיבות
הדולר האחד. ובהשפעת דבריו, התחייב הקהל
כלו ביחד סכום אפסי, פחות ממאה וחמשים
דולר שהיה בו משום עלבון צורב...

ואף דוד המלך באשר ברח מפני אבשלום בנו, פגע בו שמעי בן גרא, וקללו קללה נמרצת, רצו בני צרויה להרגו, ענה להם דוד: "מה לי ולכם בני צרויה כה יקלל, כי ה' אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשיתה כן". ידע דוד המלך כי ה' סבב את בזיונו על ידי שמעי, כדי שישבר לבו, ויתכפרו עוונותיו בבזיונו, אם כן מה לו לכעס על שמעי.

וכן גלה לנו רשב"י בזהר הקדוש (משפטים דף קז, ב בתרגום ללשה"ק): "יותר צער היה לו לדוד, במה שעשה לו שמעי בן גרא, שקלל אותו קללה נמרצת - מכל הצרות שעברו עליו עד אותו יום. ולא השיב דוד נגדו דבר, שכן היה יפה לו, ובזה נתכפר חטאו. ויש לעיין, הלא שמעי תלמיד חכם היה, שהיה ראש הסנהדרין, וחקמה רבה הייתה בו, למה יצא לגבי דוד ועשה לו מה שעשה, שקלל אותו וסקלו באבנים? אלא ממקום אחר היה דבר זה ולא מלבו, הקב"ה הכניס דבר זה בלבו. וכל זה היה לתועלתו של דוד, שהרי מעשה שמעי גרם לו לשוב בתשובה שלמה, ושבר לבו בשבר רב, ושפך דמעות רבות מתוך לבו לפני הקב"ה, ועל זה נאמר 'ה' אמר לו קלל" - ידע דוד שממקום עליון ירד דבר זה, שכן סבב הבורא יתברך".

"מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך"

איתא בגמרא (שבת לא, א): "מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גירני על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבנידו. בא לפני הלל, גיריה. אמר לו: דעלך פני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כלה, ואיךך - פרושה הוא, זיל גמור".

אמרה זו שיצאה מפי הלל הזקן "מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך", מקורה בלשון תרגום יהונתן על פסוק 'ואהבת לרעך כמוך' - 'ותרחמי לחברך דמן אנת סני לך

באותו ליל שבת אחרי הסעודה באו הרב ועוד נכבדים לבקר את רבי אלחנן, כשהוא מנסה להתנצל: "מן הסתם נושא מר בלבו תרעמת עלי בגלל המגבית הזעומה". להפתעת כל הנוכחים התחייף רבי אלחנן, והשיבו בפנים מסבירות: "תרעמת בשל מה? הגה מחר בבקר יקראו בתורה 'ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה' - הבה נתאר לעצמנו את החזיון הזה, עומדים לבנות את המשכן, אהל מועד, מקדש ה'. מן השמים נקרא בצלאל בן אורי לעשותו. והנה הולך לו משה רבנו ברחוב, פוגש ביהודי, שואל: "צריך להקים את המשכן, אולי שמך בצלאל בן אורי?", "לא" - משיב האיש - "אנכי ראובן בן יעקב", איננו האיש המתאים. ממשיך משה רבנו בדרך, והנה פוגש הוא ביהודי אחר, ושואל שנית: "צריך להקים את המשכן, אולי אתה שמך בצלאל בן אורי?", "לא" - מתנצל גם השני - "אנכי שמעון בן יעקב". וכי תעלה על הדעת שמשנה רבנו יתרעם על היהודי הראשון ועל היהודי השני למה לא נקראו בשם בצלאל בן אורי? מדוע לא יקימו את המשכן? וכי מה בינדם לעשות אם לא הם נבחרו להקמת המשכן כי אם בצלאל דוקא".

"וממילא" - סיים רבי אלחנן - "מה מקום לתרעמת יש לי אם בית הפנסת שלכם פשוט לא נקרא להמנות עם בני התורה בזמן הזה, אם אין לכם הזכיה לתמוך במשפן העדות?!"

ולאור זאת יש להבין לשון הפסוק: לאחר שאמרה תורה 'ואהבת לרעך כמוך' תשאל השאלה: וכאשר אדם עולל לחברו עול בל יכפר, גם עתה מצוה הוא לאהב אותו? והתשובה היא כן, בודאי! וכל כך למה? מכיון שאני ה' - אותו איש הוא שליח שלי, זה התפקיד המוטל עליו, הוא נבחר משמים להטריד את מנוחתך, אזי למה לך מתרעם עליו? הוא אינו אלא כבבה על חוטים, אני מנהיג אותו.

לא תעביר ליה' (עי' מהרש"א שם), ולקאורה צריך באור מפני מה נקט התרגום לשון שלילה, הנה לו לנקט בלשון חיוב, כלשון הפסוק 'ואהבת לרעך כמוך': "מאן דטב לך - לחברך תעביר!".

קשה זו, הקשה הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל בעקבות מעשה שהיה: פעם הגיע דרשן אחד לבית מדרשו של הגביר ר' צבי נביאסקי ז"ל ובקש לדרש בפני הקהל. הגביר שרגיל היה ללמד בבית המדרש שלו, לא גאות לתן רשות לדרשן לשאת שם את דבריו, בטענה כי הדבר יפריע לו בלמודו. נענה המגיד ואמר לו שהדרשה נחוצה לו למחיתו, שפן מתפרנס הוא מן הפסוף הנגבה מן הקהל לאחר תם דרשתו.

עוד הם מתדיינים, ורבי ישראל מסלנט שהיה עד למתרחש, פנה אל הגביר ואמר: "זמן רב אני מתחבט בשאלה הנצבת לעיל, מפני מה נקט התרגום לשון שלילה 'מה ששנאו עליך לא תעשה לחברך', ולא לשון חיוב 'מה שטוב לך עשה לחברך', אולם עתה התברר לי כי באמת אין מקום כלל לאמרה כגון זו, מפני שה'טוב' אינו שנה בכלם, מה שטוב לך אינו טוב לחברך, לדגמה, לך עצמך טוב ללמד, אף לומר לדרשן הרעב ללחם להמנע מלדרש ותחת זאת לשבת ולעסק בלמוד כמוך, אין זה בכלל ה'טוב', משום שהלמוד דורש צלילות הדעת, ולפיכך אין נאה ללמד אלא על נפש שבעה. על כן אמר הלל - "מה ששנאו עליך" ומה אתה שונא? שמישהו יגרם לך רעה אפלו אם יוצאת לו מכה טובה, "אל תעשה לחברך" - אל תגרם לחברך רעה, אף על פי שלך זו טובה, ואכן המסקנה היא: הנח לדרשן לשאת את דרשתו!".

ברכת 'שהחינו' בספירת העומר

כבר בספרי הראשונים נדונה שאלה, מפני מה אין מברכים ברכת 'שהחינו' על ספירת העומר, ומאי שנא מתקיעת שופר, נטילת

לולב, ושאר מצוות הפאות מזמן לזמן שמברכים עליהן 'שהחינו'.

וכתב בעל המאור (פסחים כח, א מדפה"ר): "ויכללו של דבר אין לנו להחמיר בספירת העומר שאינו אלא לזכר בעלמא, והכין אסיקנא בדוכתא במנחות, דאמימר מני יומי ולא מני שבועי, אמר זכר למקדש הוא. ואף על פי שאנו מונין ימים ושבעות - מנהג הוא בדינו, אבל להטעינו זמן אין לנו".

עוד כתב לתרץ (וכן הוא בשו"ת הרשב"א ח"א ככו) שאין מברכים ברכת שהחינו אלא על דבר שיש בו הנאה, כגון נטילת לולב הבאה לשם שמחה [כנאמר (ניקרא כג, מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור... ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים], תקיעת שופר הבאה לזכרון לפני ה', קריאת מגלה - שמחת הצלתנו מיד הקמים עלינו, פדיון הבן - שמחה על שיצא הנולד מספק גפול, מה שאין כן ספירת העומר אין בה שום הנאה, אלא אדרבה היא מציינת את עגמת נפשנו בחרבן בית מאויינו.

והר"ן (ספ"ה כב, ב מדפה"ר) מבאר, שהלא על פי הדין ספירת העומר אינה נוהגת ביום אלא רק בלילה, כפי שלמדו מדברי המשנה 'פל הלילה פשר לספירת העומר' הא יום אינו פשר. לכן אין מברכים 'שהחינו'. בשונה משאר מצוות שאפשר לברך עליהן בכל שעות היממה.

אולם רבים נלאו מלהבין דבריו, מה בכך שמצוות ספירת העומר נוהגת רק בלילה, ומדוע עבדה זו תהיה סבה שלא לברך על המצוה 'שהחינו'.

ובשו"ת מהרלב"ח (סימן ס"ב) ישב הדבר בטוב טעם ודעת, ובאר כי חלוקה מצוות ספירת העומר משאר מצוות המתפרסות על פני זמן. למשל מצוות לולב המתקיימת בשבעת ימי סכות - ודאי אינה מצוה אחת מתמשכת, אלא ביום הראשון מקיים מצוה שלמה, ובשאר

הימים חוזר ועושה אותה המצוה שעשה אתמול, נמצא שכל יום ויום קיים מצוה שלמה. מה שאין פן מצות ספירת העמר בכל לילה, אינו עושה מצוה שלמה, אלא מקיים רק חלק אחד במצוה, שהרי עד תשלוש כל הארבעים ותשעה יום לא נשלמה המצוה. ולפי זה יש לומר שלא תקנו חז"ל ברפת 'שהחנינו' אלא רק באם יכול עכשו בשעת הברכה לקיים את כל המצוה בשלמותה, ולכך במצות ספירת העמר, שבלילה הראשון אינו יכול לקיים את כל המצוה בשלמותה - לא תקנו ברפת שהחנינו.

ומעתה - כותב המהרלב"ח - מובנים היטב דברי הר"ן, כי בשלמא אם אנו אוהזים באותן שיטות שאם לא ספר בלילה יכול לספר ביום, נתן להגדיר את המצוה כמצוה אחת מתמשכת, שכל המ"ט יום מדבקים מהלילה הראשון עד הסוף, והוי כ'ליליא אריכתא' כיון שלא מפסיקים ימים, ושפיר חשיב שכבר בלילה הראשון עומד הוא בתחלת כל המצוה השלמה, והיה ראוי לברך 'שהחנינו'. על פן כתב הר"ן שאנו אוהזים להלכה שאין לספר ביום, נמצא אין ספירת העמר מצוה אחת מתמשכת, אלא מצוה העשויה חלקים חלקים, ומעתה שבלילה הראשון אינו מקיים את המצוה בשלמותה אלא חלק אחד בלבד - אין ראוי לברך עליה 'שהחנינו'.

ובשבלי הלקט (סדר פסח סימן רלד) כתב לתרץ בשם אחיו רבי בנימין: "מה שלא נהגו לברך שהחנינו, לפי שזמן ספירה תלוי בקביעת פסח, כמו שנאמר 'וספרתם לכם ממחרת השבת', לכן נראה שאין מברכין עליו זמן, ודי לו בברכת זמן של יום טוב עצמו".

ובספר 'ערך שי' תרץ שברכת שהחנינו מברכים על מצוה הבאה מזמן לזמן, דהינו מצוה הנעשית לכל הפחות אחת לשלשים יום, ומצות 'ספירת העמר' שהיא מתמשכת למשך נ' יום, נחשבת בגדר 'מצוה תמידית' שאין לברך עליה 'שהחנינו'.

ובספר 'אגדת ישראל' (חלק מטעמי ברוך דף ע, ב) הביא תרוץ מתוך בשם בנו, כי ברפת 'שהחנינו' מהנה הודאה על שזכינו לבוא אל זמן קיום אותה מצוה, אולם במצות ספירת העמר - עקר הכסופין להגיע אל יום החמשים, כמאמר הכתוב (ויקרא כג, טו): "עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'", ומנחה חדשה - היא התורה הקדושה, 'מנחת עני', שאינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ונקראת 'חדשה' כמאמר רבותינו (רש"י דברים כו, טו) 'בכל יום יהיו בעיניך פחדשים'. ואם פן כל חשקו של אדם אשר חיש תעוף שהיית אלה הימים להגיע אל מטרת הזמן שהוא יום הנו"ן, ואיך יברך ביום הראשון ברפת 'שהחנינו' אחר שאין אותו זמן מטרת רצונו.

[ועל דרך זו איתא ב'קדשת לוי' (פרשת נשא): "נראה לבאר מפני מה על כל המצוות מתרי"ג מצוות מברכין שהחנינו, ועל מצות ספירת העמר אין מברכין שהחנינו. דהנה איתא בכתבי האריז"ל על פסוק (שמות ג, יב) "תעבדון את האלהים על הקר הנה", דהנה ידוע שכשהיו ישראל במצרים היו משקעים במ"ט שערי טמאה, והקדוש ברוך הוא ברב רחמיו וחסדיו גאלם ממצרים כדי לקרבם תחת פני השכינה, ועל זה הצריך להם לספר ז' נקיים, ובלא ספירת הז' נקיים לא היה באפשר לקרבם תחת פני השכינה כידוע. וזהו פרוש הפסוק 'תעבדון את האלהים' פרוש תעבדו נו"ן. ונמצא שהיו מצפים תמיד מתי יעבר המספר ויגיע הקרוב, ותמיד היה רצונם לכלות ימי הספירה. ואם היה באפשר לכלות ימי הספירה ברגע אחד, ותכף ומיד יתחיל הקרוב - אזי מה טוב ומה נעים היה להם בזה. ונמצא לפי זה אין שייך ברפת שהחנינו על זה"]

עוד תרץ שם על פי הידוע בשם רבנו האריז"ל, שכל האורות הגדולים וההשפעות העצומות, באות לו לאדם בחג הפסח מכח

כי אם דוקא אחר גמר כל הסדר בכל הלכותיו. אך בשאר ימי הספירה ויהר לספר דוקא עם הצבור בבית הכנסת, וערבית תפלה בזמנה מצוה בכל השנה, ומה גם בימי העמר כדי לספר ספירת העמר עם הצבור.

ובשו"ת "ישועת משה" (ח"א סי' עו) כתב לבאר טעמו של השל"ה, מה מעלה יש בספירת העמר בצבור, והוא דמצוה הבאה בכנופיא של רבים, אף שכל אחד מקימה לעצמו - כחה ומעלתה כמו מצוה שדינה בצבור. והראיה מקרבן פסח שחשוב קרבן צבור אף דכל יחיד ויחיד מקריבו לעצמו משום דאתי בכנופיא.

ואכן בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ט סי' נה-נו) הביא שהמנהג פשוט דמי שמתפלל ערבית במגן מאחר - ממתין לספר בזמן שמתפלל, ואינו מקדים לספר בצאת הכוכבים ביחידות. הואיל וכאמור בדברי השל"ה ויסוד ושרש העבודה - יש ענין לספר דוקא ב'ברכ עם הדרת מלך' ו'ומדיק שם מלשון השל"ה 'וספירה בצבור' דיתכן ויש בספירת העמר משמעות של 'ספירה במגן' כמו בתפלה]. עוד כתבו הפוסקים (אג"מ ח"ד סי' צט) שבענין זה יש לומר 'תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם' ולכן יש לספר לאחר קריאת שמע ותפלה, ואפלו כשמתפלל מאחר. ובשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ו סי' נג) כתב שראוי לסמוך הספירה לתפלה, שמא ישכח ולא יספר.

והנה לטעם ד'ברכ עם' ו'שמא ישכח', לו יציר שמגיע אדם לבית הכנסת ומצא את הצבור שהגיעו כבר לספירת העמר, ויודע שלא ימצא עוד מגן ועתיד להתפלל ביחידות - יספר יחד עמם, ואחר כך יתפלל יחיד. ואולם לטעם ד'תדיר קודם' ראוי לו להמתין עד לאחר שמתפלל, וצריך עיון. והגר"ח קניבסקי שליט"א הביא עדות משם ה'חזון איש' (הובא במנח"י שם), שבמצב שכזה, הרוצה לספר עם הצבור רשאי.

אתערוהא דלעילא, ללא שהוא ישקיע מאמן בקנותם, אולם מפאת שלא עמל לקנותם - מתפוגגים ומסתלקים אלו האורות בסיום החג, ויש לקנותם שוב מתוך אתערוהא דלתתא, עמל ויגיעה של מ"ט ימי הספירה, ובחג השבועות יתגלו האורות במלואם, והפעם, מתוך עמל ויגיעה, ובכך ישארו קנין קבוע בנפש האדם לעולם ועד. ומוכן מעתה שאין לברך 'שהחינו' על ספירת העמר, כי אין האורות הללו משהו חדש, אלא מה שידענו כבר בפסח מכח אתערוהא דלעילא, אנו משיבים עתה אותם אורות בכח אתערוהא דלתתא.

מעלת ספירת העמר בצבור

יש לידע, את שכתבו רבים מן הפוסקים, דלכתחלה ראוי לספר ספירת העמר בצבור דוקא, וברכ עם הדרת מלך. והוסיפו שאלו הנוהגים להתפלל ערבית מבעוד יום (וממילא אינם יכולים לספר בצבור), יהדרו לחרג ממנהגם ולהתפלל בימי העמר ערבית בזמן, כדי לספר ספירת העמר בצבור. וכן איתא בשל"ה הקדוש (פסחים נר מצוה אות סד): "בחוצה לארץ, במדינות פולין ופיהם וכל המלכות ובאשכנז, נוהגין להתפלל ערבית הן עוד היום גדול. מכל מקום חדשים מקרוב באו, ויש חברותא קדושה המתחברים להתפלל ערבית בשעתו, כמו שראיתי בעיר ואם בישראל בפראג. אשרי מי שמתחבר להם, כי חביבה מצוה בשעתה (פסחים סח ב), מכל מקום אף אם לא אפשר בכל ימות השנה, ראוי למי שיש התעוררות בלבו להתחבר להם בימי הספירה, כי אז מצוה גוררת מצוה, קריאת שמע בזמנה, וגם ספירת העמר בצבור."

וביסוד ושרש העבודה (פ"ח): "אחר ערבית דליל ב' של פסח, על פי כתבי האר"ז"ל לא יספר ספירת העמר בבית הכנסת עם הצבור קדם הסדר, כי תקון מצוה זו על סדר תקון העולמות העליונים הקדושים - אינה באה

מות כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא

אמרו בגמרא (יבמות סב, ב): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכלן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמש, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כלם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חיא בר אבין: כלם מתו מיתה רעה. מאי היא? אמר רב נחמן: אספרה."

וכידוע, נהגו ישראל מנהגי אבלות בימים אלו, וכמוכא ב'שלתן ערוף' (סימן תצג), אין נושאים נשים, אין מסתפרים ומתגלחים, ואף שמיעת כלי שיר - נהגו בה ישראל אסור. וכתב בכף החיים' (ס"ק ה) שעקר מטרת האבלות, היא לזכר כמה יש להתרחק ממדות רעות בין אדם לחברו, ולקנות מדת האהבה העונה והשלום.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל באגרותיו (אור יחזקאל מכתבים עג), מזכיר את דברי המדרש הנוראים (קה"ר פי"א): "רבי עקיבא אומר; שנים עשר אלפים תלמידים היו לי מגבת ועד אנטיפרס, וכלן מתו בחיי בין פסח לעצרת, ובסוף העמידו לי שכעה ואלו הן; רבי יהודה, ורבי נחמיה, ורבי מאיר, ורבי יוסי, ורבי שמעון בן יוחאי, ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, ורבי יוחנן הסנדלר. אמר להם: הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן. מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה."

ויש להתעורר, איך יתכן שמכל תלמידיו, שנים עשר אלף זוגות תלמידים, לא היה אפלו אחד שהיתה בו מדה של 'עין טובה', ועוד הלא ודאי רבי עקיבא נסה להשפיע על תלמידיו הראשונים לשפר מדותיהם, כפי

שאכן הטיף לתלמידיו האחרונים וישר את ארחותיהם, מעתה יש לתמה על הראשונים, וכי דברי רבם הנערץ, שספור חיו מהנה סמל ודגמא לתקון המדות, לא פעלו בלבם כלום?

מבאר המשגיח: "אמרנו, כי כן הוא טבע הפחות של האדם, אם עיניו של אדם רואות איזה רפיון או חלישות בעשה טוב או ברע ח"ו, אי אפשר שוב לעלות על המדרגה הראשונה, כענין 'אשר קרף בדרך', דהינו שכאשר מתחילה תופעה של זלזול בתקון המדות, וכל תלמיד מביט סביבו ורואה בעיניו חלשה ורפיון מכל עבר - אזי משפע הוא מרף באפן חסר תקנה, ושוב אפלו אלף תוכחות לא ישיבוהו למוטב."

ומסים המשגיח באזרה: "והנה אדם העומד ורואה תמיד קרירות בעשה טוב - כמה הוא מתקרר תמיד ופועל עליו רחמנא לצלן, כמה חזוק הוא צריך לכל הפחות שלא יתרחק לגמרי מן האמת ח"ו. אין לנו רק לבקש מה' יתברך עזר תמיד. ואמרו חז"ל בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה): "אם ראית דור שמתרפין מדברי תורה - עמד והתחזק", כי דור שמתרפין רחמנא לצלן - מרחיח חזוק ביתר שאת, כי בלתי זאת אי אפשר שלא יתקרר האדם ויפל למהמורות הרפיון."

עוד כותב המשגיח זצ"ל (אגרות רמו, רמח, שצט) שענין מות תלמידי רבי עקיבא, מלמדנו דעת שאפלו צדיקים קדושים צריכים לפשפש במעשיהם, ולחשד שמא ואולי הדברים שעושים נובעים מאיזו מדה רעה חס ושלום. כי גם תלמידי רבי עקיבא, ודאי התברכו בלבכם לאמור שמעשיהם הם בגדר 'קנאת סופרים תרבה חכמה', ויתכן שאפלו רבי עקיבא עצמו לא הבחין שיש פסול בכך. ורק לאחר מותם המזעזע התישב בדבר, והבין שאותה 'תחרות למודי' שהתפתחה בין תלמידיו, נבעה עמק עמק משרש פורה רוש ולענה של מדות רעות וצרות עין.

ש'לא נהגו כבוד זה בזה' - פגם ב'הכנה' לתורה

והנהגה לכאורה, מיתתם של תלמידי רבי עקיבא בימי ספירת העמר, מעלה תמיהה: הלא אמרו (סוטה כא, א): "תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה - מגנא ומצלא". ואיך לא הגנה עליהם זכות תורתם מן הפרענות? עוד יש לשאל, מדברי הגמרא (בבמות סב, ב) שלאחר מיתתם 'היה העולם שמים' - משמע שנוצר קשי להעמיד תורה בישראל באותם ימים, ואם כן איך לא עשה ה' למען התורה הקדושה שלא תשתכח מישראל ח"ו?

מבאר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל (משנת ר"א ח"ד עמוד יט): על כרחך לומר, שודאי לא באה להם מיתתם כענש על החטא, דאלו כן - אפשר שהיתה זכות התורה מגנה עליהם. אלא כיון שישוים אלו של ספירת העמר - ימי הכנה הם לתורה, כשם שהיו לפני מתן תורה בסניני, והרי אין ספק שעקר ההכנה היא בקניני התורה שפגמו חכמים (אבות פ"ו) ומהם; ארץ אפים, לב טוב, דבוק חברים, נושא בעל עם חברו ומכריעו לכף זכות, ועוד פיוצא בזה, נמצא שלדברים שבין אדם לחברו משקל רב בקניני התורה, וכיון שישוים אלו של קדם מתן תורה - יש הקפדה על ענין ההכנה יותר משאר זמנים, הרי התעוררה תביעה על תלמידי רבי עקיבא בענינים אלו. ומפאת שחסרה אצלם ההכנה לתורה פפי שהתבקש מצד מעלתם, לא היו ראויים להעביר תורה לדורות הבאים, וגרם דבר זה שנסתלקו מהעולם בפרק זה שהוא זמן ההכנה לתורה, כדי להעמיד תורה בישראל באופן הראוי על ידי רבותינו שבדרום.

ומוסיף הגאון רבי אהרן: אכן כאשר עסק התורה בא מתוף הכנה ראוי, מהנהגה הוא עצמו גם כן הכנה לתורה, שכן על ידי כך הוא נעשה כלי מוכן להשגת עוד דברי תורה שיהיו מעלים עוד ועוד באיכותם.

ויתבארו הדברים על פי מה שאמרו (אבות י, ב): "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, שנאמר 'חרות על הלחת' אל תקרי חרות אלא חרות", ובריתא זו מתפרשת היטב לפי דברי האבן עזרא בפרשת הנזיר (במדבר י, ז) "ויש אומרים כי מלת נזיר מגזרת נזר, והעד כי נזר אלהיו על ראשו, ואיננו רחוק. ודע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך באמת שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מן התאוות".

נמצא באור מאמר חכמים 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', שהעוסק בתורה מגיע לידי חפשויות מכל התאוות, התורה משחררתו מההתקשרות להכלי העולם, ומעתה הוא ראוי לשים הנזר והעטרה כמלך, 'כי נזר אלהיו על ראשו', וזוכה להשגות עוד יותר גבוהות. הרי עדות יש כאן שהעוסק בתורה - אין הכנה טובה ממנו.

אלא שהכנה זו צריכה לבוא מתוף התבוננות, כדי שיהיה למודו מתוף אימה ויראה, רתת וזיע, ורק אז תביאנו תורתו להיות בן חורין מתאוות העולם. ומי שזכה ותורתו אמנותו - הוא זה שהעטרה הולמתו, וראוי להקרא בשם 'נזיר', וכמאמר הפתוב (משלי ח, טו) 'בי מלכים ימלכו' - מאן מלכי רבנן.

ואמנם זה שקבל עליו להניח עטרה זו בראשו, ומתקיים בו 'נזיר' במשמעות נזר ועטרה, הרי ממילא מתקיימת בו אף המשמעות הפשוטה של המלה 'נזיר' - מגזר, מפרש ומבדל, מפרש הוא משאר בני אדם, אין מחשבתו כמחשבתם ולא דרכיו כדרכיהם. וכשם שהמלך מורם הוא מעם, שזה ענין הנזר שמפרישו ומגדלו מיתר העם, ובכך הוא ראוי למלך - כך הוא גם העוסק בתורה, הריהו נקרא נזיר ונעשה בכך מורם מעם, ואי אפשר שיתערב עם ויתנהג כמותם.

ובודאי שאין הפנה שיתגאה עליהם ויתרחק מהם, אדרבה חייב הוא ביותר בכבוד

'ספיר וינהלום' - תוכל להאיר ביום זה כל החמשים יום על ידי תשובה.

ובספרנו 'שיחות חזוק' (פרשת אחרי מות קדושים) הבאנו דברי החתם סופר זי"ע בדרשותיו, שיום אחד בעמר חשוב כשנתים, וחמשים הימים הללו יהיו חשובים בעיניך כמאה שנה, כלומר מה שאדם יכול לפעל בזמנים אחרים במשך שנתים - יכול לפעל ביום אחד מימי ספירת העמר.

והוספנו שם, שלפי זה נמצא אשר ששת ימי המעשה חשובים כ"ב שנה, וידוע שרבי עקיבא השיג את השגותיו הנפלאות על ידי שהלך ללמד שתיים עשרה שנה, ואחר כך עוד שתיים עשרה שנה, וממילא כשאדם מתבונן בדברי החתם סופר זי"ע, ששבווע בימי ספירת העמר חשוב כ"ב שנה - כמה מחיב הוא לנצל את הימים שנותרו, להתרומם ולהגיע למעלות רמות.

והאדמו"ר ה'בית ישראל' מגור, היה מפרש 'שבע שבתות תמימת תהינה' - ששבוועות העמר אפשר להגיע לידי תמימות ושלמות בעבודת ה'. ובספרנו 'שיחות חזוק' הוספנו לבאר 'תמימות' מלשון "ויעקב איש תם ישב אהלים" (בראשית כה, כז) דהינו שענין 'תמימות' מורה על מנוחת הנפש, רגע ושלום פנימית, ואכן ימים אלו - יש בהם מדה גדושה של שלום, אינם נושקים לחגים פדגמתיים שקדם הפסח, והימים שקדם חגי תשרי, אשר מתאפיינים בלחץ ובטרדה. על כן בנצל יכול האדם לנצל אותה תקופה של רגע וישוב הדעת, על מנת להתעלות ולהתגבר בעבודת הבורא ובהשגת קנייני הרוחניות.

הנסים שחוינו - מחיבים אותנו להתקדם ולעלות!

ידועה שאלת בעל 'ספר החנוכה' (מצוה טו), לכאורה כיון שכל מגמת הספירה היא ההגעה למתן תורה, היה יותר ראוי שלא

חברו, וכפי שנראה ממעשה תלמידי רבי עקיבא, שהתקפדה עליהם היתה יותר משאר בני אדם - אלא שאין זה מתיר לו התערבות עם המון העם ולישב בחברתם, כמו שאמרו על הפסוק (תהלים א, א) 'ובמושב לצים לא ישב' - שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים.

נצול קדשת ימי העמר

נחלקו הראשונים אם כל ספירת העמר מ"ט ימים, נחשבת מצוה אחת, ואם שכח ודלג יום אחד אינו יכול להמשיך לספר, או שכל יום היא מצוה לעצמה, וגם אם דלג יכול להמשיך בספירתו, ולמעשה המחלקת לא הכרעה, ונשארו הדברים בספקא, על כן אם דלג יום אחד - ממשיך לספר אך בלא ברכה (עי' או"ח תפט, ח).

ואפשר שב' דעות אלו, מבטאות את שני נתיבי העבודה של יהודי במהלך חייו. מצד אחד - מלכתחלה צריך לדרש מעצמו שלמות, לדעת שכל הימים הם רצף אחד, כל יום קשור לשני, ואם מדלג ומתרפה יום אחד, הוא מפסיד את השלמות והתמימות, ונחשב 'מענות לא יוכל לתקן'. אך מצד שני - אם חלילה נכשל והפסיד יום, אל יתיאש אלא יתחיל מחדש, שהלא אמרו חכמי המוסר 'כל זמן שהנר דולק - אפשר לתקן'.

והמגיד מקוונניץ בספרו 'עבודת ישראל', מחזק את האדם המוצא עצמו בעצומה של הספירה וכבר עומד בסופה ועדין לא תקן מאומה, לבל לפל ברוחו, כי עדין יש ביכלתו לתקן את כל ימי הספירה. וזה לשונו: "עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום" - רצונו לומר כשלא עשה תשובה ולא העיר את עצמו תכף בתחלת ספירת העמר, אל יאמר שאין לי עוד תקוה, אלא 'עד ממחרת השבת השביעת תספרו', דהינו כל זמן שנותר אפלו יום אחד מהספירה 'תספרו' - מלשון

למנות את הימים היוצאים: 'היום יום אחד, שני ימים, שלשה ימים לעמר', וכן הלאה. אלא להזכיר בכל יום את הימים שנותרו עד היעד חג השבועות: 'היום נ' ימים לחג השבועות', 'היום מ"ט ימים לחג השבועות', וכן על זו הדרך.

ומפרסם בהיכלי הישיבות לבאר, שאלו בימים אלו היינו רק עסוקים בלחכות למתן תורה, ודאי היה ראוי למנות כמה ימים עוד נותרו, כי לימים שעברו אין כל משמעות. אולם עקר העבודה של ימי העמר היא למצות כל יום, להפיק מפל יום את מרב ההתעלות שאפשר להשיג בו, ורק כך נגיע מוכנים כדבעי למתן תורה. על פן אנו אומרים 'היום יום אחד לעמר' - הנה התעלנו בו ורכשנו קנינים רוחניים, 'היום שני ימים' - עוד תוספת התעלות, 'היום שלשה ימים' - עוד התקדמנו והשתגנו לטובה, וכן על זה הדרך, וכשנגיע בקצה השביל המתפתל, לחג מתן תורה, נאמר 'היום תשעה וארבעים יום לעמר' - הנה השפלנו לצבור באמתחתנו מ"ט ימים של עליה, ועתה מוכנים אנו להפגס אל קדשת חג השבועות.

המחייבות הזו, להתקדם ולעלות בסולם המעלות, אינה רק מצד הצורך להגיע מעלים ומוכנים למתן תורה, אלא עצם נפשי יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מחיבים אותנו להתעלות ולהשתנות. אדם שנצל בדרך גס - חייב להתרומם ולהשתפר. ודבר זה למדנו מהמספר בגמרא (שבת לג, ב) כֹּאשֶׁר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי יָצָא אֶת הַמַּעֲרָה, אָמַר: "הוֹאִיל וְאִתְרַחֵשׁ נִיפָא - אִיזִיל אֶתְקִין מִלְתָּא, דְּכִתִּיב וַיָּבֵא יַעֲקֹב שְׁלֹם וְאָמַר רַב: שְׁלֹם בְּגוֹפּוֹ, שְׁלֹם בְּמִמּוֹנוֹ, שְׁלֹם בְּתוֹרָתוֹ. וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר" אָמַר רַב: מְטַבַּע תְּקַן לָהֶם, וְשִׁמוּאֵל אָמַר: שׁוֹקִים תְּקַן לָהֶם, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְרַחֲצָאוֹת תְּקַן לָהֶם. אָמַר (רשב"י): אִיכָא מִלְתָּא דְּבַעֵי לְתַקּוּנֵיהּ? - אָמְרוּ לִיה: אִיכָא דוֹכְתָא דְאִית בֵּיה סַפֵּק טְמָאָה."

מבאר הגראי"ל שטינקן שליט"א (ימלא פי תהלתך ח"ב עמוד רצב): כֹּאשֶׁר אָדָם נִצָּל בְּנֶס - מִטַּל עָלָיו לְהִתְרוֹמֵם, וּבִמָּה מִתְרוֹמָמִים? הִנֵּה יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה גָדוֹל בְּתוֹרָה, י"ד שָׁנָה נִטְמָן בְּבֵית שֵׁם וְעָבַר, הַדִּיר שָׁנָה מְעִינֵיו וְהָיָה עֶסוּק בְּתוֹרָה, וְכֵן הָיָה 'שְׁלֹם' - מִשְׁלֵם בְּשָׂר דְּבָרִים, אִם כֵּן בְּמָה עָלָיו לְהִתְרוֹמֵם? בְּמִדַּת הַחֶסֶד, עָשָׂה תְּקוּנָה לְעִיר, חֶסֶד עִם הָעוֹלָם, דְּהֵינּוּ שְׁהִתְרוֹמֵם לְאַחַר הַנֶּס בְּעֵשֶׂית חֶסֶד. וְכֵן רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי, אֵף הוּא הִגִּיעַ לְשִׁלּוּמֵי כְּפִירָה בְּתוֹרָה, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא שֵׁם שְׁעָר לְפָנֵי כְּנִיסָתוֹ לְמַעְרָה כְּשֶׁרַבִּי הָיָה שׁוֹאֵל קְשִׁיא - רַבִּי פְּנַחֲס בֶּן יֶאִיר הָיָה מְתַרְץ י"ב תְּרוּצִים, וְלְאַחַר מִכֵּן כְּשֶׁרַבִּי פְּנַחֲס בֶּן יֶאִיר הָיָה מְקַשֶּׂה קְשִׁיא - רַבִּי שְׁבִי הָיָה מְתַרְץ כ"ד תְּרוּצִים. רַבִּי שְׁבִי הִתְעַלָּה מְאֹד בְּמַעְרָה, וּבְכָל זֹאת אַחַר חֶסֶד הַצְּלָתוֹ הַכָּרוֹחַ עוֹד יוֹתֵר לְהִתְעַלּוֹת, עַל כֵּן עָסַק בְּחֶסֶד וְתוֹעֵלַת הַרְבִּים, לְתַקֵּן אֶת הַטְּמָאָה, וּבְכַךְ לְמַנַּע מִכְּהֻנָּה צָעַר וְטִרְחָה בְּהֶאֱרִיכַת הַדֶּרֶךְ.

ובזה באר מרן הגראי"ל דברי הגמרא (סנהדרין צד, א): "למרבח המשרה ולשלום אין קץ" - אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, דְּרַשׁ בַּר קַפְרָא בְּצַפּוּרִי: מִפְּנֵי מָה כָּל מ"ם שְׁבַאֲמַצַּע תְּבַה פְּתוּחַ, וְזֶה סְתוּם? בְּקַשׁ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעִשׂוֹת חֲזַקָּהּ מְשִׁיחַ, וְסִנְחַרִּיב גּוֹג וּמְגוּג. אָמְרָה מִדַּת הַדִּין לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! וּמָה דוֹד מְלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר כְּמָה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנֶיךָ - לֹא עָשִׂיתוּ מְשִׁיחַ, חֲזַקְיָה שְׁעִשִׂיתָ לוֹ כָּל הַנְּסִים הֵלְלוּ וְלֹא אָמַר שִׁירָה לְפָנֶיךָ - תַּעֲשֶׂהוּ מְשִׁיחַ? לְכָךְ נִסְתַּתֵּם. מִיָּד פְּתַחַה הָאָרֶץ וְאָמְרָה לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אוֹמְרַת לְפָנֶיךָ שִׁירָה תַּחַת צַדִּיק זֶה, וְעָשִׂהוּ מְשִׁיחַ. פְּתַחַה וְאָמְרָה שִׁירָה לְפָנָיו שְׁנֵאמַר 'מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמַרְתָּ שְׁמַעֲנֵנוּ צְבִי לְצַדִּיק'. אָמַר שֶׁר הָעוֹלָם לְפָנָיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, צְבִינֵנוּ עָשָׂה לְצַדִּיק זֶה! - יָצָאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: רְזִי לִי רְזִי לִי. אָמַר נְבִיא: אוֹי לִי, אוֹי לִי, עַד מָתִי? יָצָאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: 'בְּגָדִים בְּגָדוּ וּבְגָד בּוֹגְדִים בְּגָדוּ'."

עוד יותר, והיה צריך באור, אם היתה טענה על חזקתו שנמנע מלומר שירה, מה הועילה הארץ בבקשתה שהיא תאמר במקומו? וכי לו יציר שחזקה לא היה מקים אחת מהמצות, כגון אם לא היה קורא קריאת שמע, וכי היה שיך שהארץ תאמר זאת במקומו? וכן פאן, הלא חזקה היה צריך לומר שירה, מה תועלת שהארץ תאמר שירה.

ולאור הדברים אף אנו נאמר: הואיל ונצלנו בחג פסח ממנות לחיים, חייבים אנו במ"ט ימי ספירת העמר, לעלות ולהתעלות, להתגבר ולהתרומם, כל יום מכיל בתוכו אוצר של קנייני קדשה, בל נפסס את ההודמנות! נפסע לנו לארץ השביל המוביל אל פסגת הר סיני, נעלה בסלם אשר ראשו מגיע השמימה, כששקיניו מלאים בתורה ובמעשים טובים, ובכך נגיע למתן תורה מנקים ומטהרים, זפים וברים, ומוכנים לקבל על עצמנו על תורה, באהבה ובשמחה, מתוך הכרזה בנה של נעשה ונשמע.

'ולמה נגרע...?' - התשוקה לקיום מצוה

בעצומם של ימי הספירה הקדושים, זכה אותנו ה' יתברך בקדשה נוספת, היא קדשת יום י"ד באייר - 'פסח שני', אשר יחול השנה (שנת תשע"ה) במוצאי שבת הבאה עלינו לטובה. נשתדל להתבונן מעט במהות יום זה, ובעבודת ה' השייכת בו.

נאמר בתורה (במדבר ט, ו-ז) "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במעודו בתוך בני ישראל". עקב טענתם זו - נתחדשה בתורה פרשת 'פסח שני': "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח לה: בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו".

אולם על טענת הטמאים 'למה נגרע' הקשה האור החיים הקדוש: "צריך לדעת טענת האנשים במאמר 'למה נגרע', הלא טעמם

ולכאורה צריך באור, אם היתה טענה על חזקתו שנמנע מלומר שירה, מה הועילה הארץ בבקשתה שהיא תאמר במקומו? וכי לו יציר שחזקה לא היה מקים אחת מהמצות, כגון אם לא היה קורא קריאת שמע, וכי היה שיך שהארץ תאמר זאת במקומו? וכן פאן, הלא חזקה היה צריך לומר שירה, מה תועלת שהארץ תאמר שירה.

אלא ידועים דברי הגמרא אודות חזקתו המלך (סנהדרין שם ע"ב): "וחבל על מפני שמו", אמר רבי יצחק נפחא: חבל על של סנחריב מפני שמנו של חזקתו שהיה דולק בבתי פגסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טמאה וטהרה".

קשה לתאר את גדל הפצת התורה שעשה חזקתו המלך, שהרי נטע בכלל ישראל כח רצון אדיר ללמוד התורה, עד שלא היו תינוקות שלא ידעו הלכות טמאה וטהרה, ובזכות שמנו שדלק בבתי פגסיות ובתי מדרשות ולמדו לאורו - נצלו מכבוש סנחריב. והנה פידוע, כל הבריאה עומדת בזכות התורה וכדכתיב (ירמיה לג, כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי', אם פן אין לך שירה גדולה מזו, כל הבריאה אומרת שירה, והכל בזכות חזקתו המלך...

ומוכנת מעתה טענת הארץ, שאמרה 'מכנף הארץ זמרת שמענו'. אם חזקתו היה מחסר עצמת מצוה - ודאי לא שיך שהארץ תעשה זאת בשבילו, אבל בענין שירה, פיון שכל שירת קיום הבריאה היא בזכותו של חזקתו, נמצא שירתה - שירתו, וטענה הארץ שממילא אין הוא מחייב לומר שירה באפן מיוחד.

אולם טענה זו לא התקבלה, ולמה? כי לאחר שאדם נצל בנם, דורשים ממנו להתעלות

בפניהם יענו אנחנו טמאים, ומה מבקשים, לתן להם תורה חדשה?!".

ומתרגן: "ואולי בעבור שנטמאו ברשותו יתברך, בין למאן דאמר טמאי מת מצוה בין למאן דאמר נושאי ארונו של יוסף, חשבו פי זדין ה' אותם כטהורים, וכשם שמצינו (פסחים עז, א) שיתרצה ה' עשות הפסח בטמאה בצבור, לזה טענו למה נגרע, וכי בשביל שעשו מצוה יהיו נגרעים מקרבן פסח?".

ובספר 'טעמא דקרא' לגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א (פרשת בהעלותך) באר, כי ידעו הטמאים לנפש אדם דאיפא פסח שני, שהלא דין פסח שני נדרש כבר בקרא דפרשת בא (שמות יב, מח) "וכי גגור אתך גר... והיה כאזרח הארץ" ודרשו זאת במקילתא לענין פסח שני, אלא שסברו דהני מלי הזיד או שכח, אבל הם שלא היו ראויים - אין להן תשלומין, דומיא דגר שנתגיר בין שני פסחים, ועל זה טענו 'למה נגרע' ממזיד שיש לו תשלומין, ואנו האנוסים וכי גרועים אנו ממזידים? עד שהשיבו להם שגם הם יכולים לעשות פסח שני.

ובספר הקדוש 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת בהעלותך) באר פרשה זו דרך רמז: שהלא אמרו חז"ל (ספ"ה, א) כי אותם טמאים לנפש אדם, נושאי ארונו של יוסף היו. ובחינת 'יוסף' - היא בחינה של אדם המוסיף שלמות בכל יום ויום, ואלו שהיו מבקשי השלמות - הרגישו בעצמם 'טמאים לנפש אדם', אין 'נפש' אלא תפלה, שנאמר 'ואשפך את נפשי' (ש"א, א, טו) מרב בקשתם את השלמות לא הרגישו שתפלתם נאמרת בטהרת המחשבה הראויה, על כן לא יכלו לעשות הפ"ה ס"ח.

ומה תקנתם של אלו? 'ויקרבו לפני משה ולפני אהרן' - ?תחברו עם הצדיקים עמודי התפלה, ובזכות זאת יזכו לטהרת המחשבה. ועל כל פנים, בעקבות שאלתם הוראה יצאה מאת ה': 'איש איש כי יהיה טמא לנפש' -

דהינו מצד בחינת ארונו של יוסף חשוב בעיני עצמו לטמא נפש בחסר שלמותו, 'או בדרך רחוקה' מאנשי הצורה, שאינו יכול להתחבר עמהן. הרי הוא עושה 'פסח שני' - מצה וחרמץ עמו בבית, דהינו אל ימנע עצמו מלהתפלל ואפלו שלא בטהרת המחשבה, כי עצם השתוקקותו להשגת השלמות, חשובה ורצויה לפני ה' יתברך.

ואכן מפרשה זו למדים אנו כחה של התשוקה למצוה, עד כדי שזכו אותם טמאים לחדש חג חדש של 'פסח שני' בתורתנו הקדושה, מזה נלמד לדורי דורות כמה רב ערך השתוקקות רוחנית לפני הבורא.

כף הקפידה תורה על צערו של יהודי

הואיל ובכמים אלו של האכל על מות תלמידי רבי עקיבא, ראוי לעסק בלמוד וחזוק בענייני מדות טובות, נחבונן בנקדה הקשורה לנושאים אלו היוצאת מפרשתנו, פרשת אמר:

נאמר בפרשה (ויקרא כד, י"ב): "ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל... ויניחוו במשמר לפרש להם על פי ה'". וכתב רש"י: ויניחוו - לבדו, ולא הניחו מקושש עמו, ששניהם היו בפרק אחד. ויודעים היו שהמקושש במיתה, שנאמר (שמות לא, יד) מחלליה מות יומת אבל לא פרש להם באיזו מיתה, לכך נאמר (במדבר טו, לה) "כי לא פרש מה יעשה לו". אבל במקלל הוא אומר "לפרש להם", שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו.

ונשאלת השאלה: מה בכך שמקושש ידעו שהוא במיתה, ומקלל לא ידעו, וכי לא שיף להושיבם במשמר יחד? אלא - מבאר השפתי חכמים - אלו היו מניחים אותם יחד, היה המקלל סובר שהוא חייב מיתה כמו המקושש, ולכן לא הניחו אותם יחד, שמה אין המקלל חייב מיתה ויצטער לשוא.

נורא נוראות... המדבר באיש רשע בעל יחוס מפקפק, שקלל את ה' לעיני כל ישראל, ועל אף פן, הקפידה תורה על צערו, ואנו נשא קל וחמור בעצמנו, אם על צערו של רשע כן הקפידה תורה, על צערו של יהודי כשר על אחת כמה וכמה, והרי זה חמור ככפל כפלים.

ואמר המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל: אין אתם יכולים לשער כמה יכול אדם להתקדש על ידי זהירותו לא להזיק ולצער את חברו, והרי זה בא מתוך אהבת הבריות, הנובעת מהאמונה 'כי בצלם אלהים עשה את האדם', והכנה ש'חביב אדם שנברא בצלם'.

והנה נהג שבעולם, שאנו נוהרים מאד ברגשותיו של אדם גדול ומכבד שלא לצערו, ואנו משתדלים לתת לו בקשותיו, אבל אדם פשוט, וכל שכן עני, עם הארץ, או חלש כשרון, אין אנו נוטים להתחשב ברגשותיו כל כך, פעמים נוהנים לו להמתין, או מזלזלים בו. אולם התורה מלמדת אותנו, שעלינו להזהר שלא לצער כל אדם, ואדרבה ככל שהוא שפל ונמוך רוח - כך הקפידה התורה על צערו.

והגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל (תוכחת חיים פרשת תצוה), כתב דברים נוראים בענין זה: "ועיני ראו ולא זר כמה בני אדם בבחירתם עשו ענינים כאלו דרך שחוק, לגזול ולהטמין כדי להכעיס, ושיצטער חברו לפי שעה, ומרב שיחו וכעסו קלל אותם, ולא עברו ימים מועטים שמתו במבחר ימיהם, והיתה בלבי פי הגיע עליהם הקללות. כי כן יזהר כל אדם בזה במאד מאד, כי כל עושה אלה - בנפשו דבר רחמנא לצלן".

להפחית מוצער דקירתה של מחט...

באחד הימים, דנו בצות הנהלת בית החולים 'לניאדו' בנתניה - בנוכחות המיסד כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל - בנושאי רפואה שונים, ובתוכם עלה נושא מחטים לזריקות רפואיות.

באותו מעמד העלו שתי אפשוריות, שני סוגים של מחטים, שניהם בעלי איכות טובה, אך היתה קיים הפרש במחירים בין סוג אחד למשנהו, הפרש של שקל שלם לכל מחט, כאשר במצטבר יש בכך תוספת עלות לבית החולים בסך מאות אלפי שקלים. אנשי ההנהלה רצו כמובן מאליהם לחסוך בהוצאות, והצביעו על כך שבמוסדות רפואיים אחרים גם כן משתמשים במחטים אלה הזולות. אולם כאן התערב הרבי זי"ע שבקש לדעת מדוע הסוג השני של המחטים יקר יותר, וכאשר אחד הרופאים הסביר לו שהמחט היקרה מעדנת יותר וגורמת פחות כאבים לחולה - לא הניח הרבי להמשיך הלאה בוכוח, והכריע מיד שירכשו את הסוג היקר. הוא לא הסתפק בהחלטתו אפילו כהרף עין, כאשר - כפי שהתבטא - שום מחיר לא היה בעיניו יקר מדי אם נתן בדרך זו להפחית פורתא את כאביו של איש יהודי.

בקרב הנוכחים באותו מעמד הזכיר מישהו את דברי הגמרא (מכות כב, ב) "כמה טפשיאי שאר אינשי דקימי מקמי ספר תורה ולא קימי מקמי גברא רבה, דאלו בספר תורה כתיב 'ארבעים יבנו' ואתו רבנן ובצרו חדא". 'גברא רבה' - הגידו דורשי רשומות - אינו פי אם זה שנותן על לב להפחית מכה מאיש יהודי, להקטין ולו במעט את יסוריו.

והנה הוא לפנינו, הנה זה ה'גברא רבה' בדורנו, מלבד שכבר הציל חיי המון יהודים פשוטו כמשמעו באמצעות הטפול שקבלו בבית החולים לניאדו, ראו נא ראו כיצד הוא מתמסר להקטין אפילו את צער דקירת המחט של החולים והמטפלים אשר יבואו בשערי המרכז הרפואי, ואינו שת לבו לעליות הכבודות הפרוכות בכך.

למונע צער הרבים

חצר ביתו של הצדיק רבי סלמאן מוצפי זצ"ל בירושלים, היתה בעלת שני פתחים,

כל פתח מרחוב שבצד ביתו, והיו תושבי שני הרחובות משתמשים בחצרו למעבר מרחוב לרחוב לשם קצור הדרך.

יום אחד נסללו מדרכות בשני הרחובות, נתבקש רבנו על ידי העירייה להשתתף בעלות סלילת שתי המדרכות, או שישתם את אחד הפתחים, כפי שעשו תושבים רבים, ויהא פטור מתשלום עלות סלילת מדרכת אותו רחוב.

סרב רבי סלמאן לסתם את הפתחים, ושלם עבור סלילת שתי המדרכות, וזאת כדי שלא יסב צער לרבים שנהגו והתרגלו לעבר בחצרו.

"לא חפצתי שיצטער אף לילה אחד"

ספר אחד מתלמידי הצדיק רבי אריה לוי וצ"ל: בהיותי נער קטן, נמנה הייתי על תלמידי תלמוד תורה 'עץ חיים'. באחד הלילות הפתעו הורי בראותם את רבי אריה נצב בפתח ביתנו. התברר שבצהרי אותו יום נגשתי לתרו של רבי אריה ששמש 'משגיח רוחני' בתלמוד תורה בו למדתי, כדי לשאל דבר מה. בקשני רבי אריה בעדינות שאמתין לו קמעה, כי עסוק הוא באותה שעה.

משהמתנתי שעה ארפה ונוכחתי לדעת כי רבנו עסוק, הלכתי לביתי. בלילה הפתענו כאמור, לראות את רבי אריה סר לביתנו כדי לשמע מה היה לי לומר לו. מתברר פי נזכר ועלה החשש בלבו, שמא צערני בהמתני לשוא, ואני אף ילד קטן, ומחשבה זו הטרידה אותו.

תמהו הורי ואמרו לו: רבי אריה, וכי בשל כך היית צריך להטריח עצמך ולכתת רגלך בלילה להגיע אל בננו? והרי היית יכול לשאלו למחרת היום מה היה חפצו?

השיב להם רבי אריה: רציתי להפיס דעתו של בנכם, ולא חפצתי שיצטער בשביל כך אפלו לילה אחד...

'שאתה ושלך שלו'

ונסים בדברי חזוק, המבססים על מאמר התנא באבות פרק ג', אותו נזכה לקרא בשבת הבאה עלינו לטובה: "רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדרך הוא אומר 'פי ממך הכל ומידך נתנו לך'".

רבי אלעזר איש ברתותא מלמד אותנו, כי על העשיר לידע, שרבויו הממון הנתן לו מיד הקדוש ברוך הוא - לא לצרכו נתן לו, אלא העשיר רק מפקד אצלו על מנת שהוא יזכה להיות מעין אפוטרופוס וגבאי צדקה, לחלקו לאחיו העניים. וזו משמעות הדברים 'שאתה ושלך - שלו', אין הממון שלך, אלא שלו, וממילא כשהוא מצוה אותך לתת, משלו אתה נותן ולא משלך.

והמחשנו זאת בשיחתנו לפרשת תרומה ('אשיחה בחקיד' שמות עמ' רד) על פי ההלכה המובאת ב'שלחן ערוך' (חומ"מ רמז, ד): "הכותב כל נכסיו מתנה לאחד מבניו - לא עשאו אלא אפוטרופוס, והרי הוא בכל הנכסים כאחד מאחיו". ואף בענייננו, כאשר ה' יתברך מעניק לאחד מבניו ממון מרבה יתר על שאר אחיו, לא במתנה נתן לו, אלא הרי הוא כאפוטרופוס ואחראי על אותו ממון, ומוטל עליו להנות ממנו את כל אחיו.

ההסתכלות על ממונו של האדם כפקדון גרידא, כרכוש הנתן בידו כדי להועידו לזולת - הביאה את גדולי ישראל לחלק את כל היקר להם לעניים ולמסכנים.

מספרים על הדברי חיים מצאנז, שמעולם לא לנה פרוטה בביתו, מיד כשהיתה מצויה מטבע בביתו היה דואג למסרה לצדקה, להאכיל רעבים, להכנסת כלה, לפדיון שבויים וכדומה.

יום אחד התדפק על דלתו אדם עני, ששפף לבו לפניו על פי עליו להשיא את בתו, וכי אין בידו מאומה. חפש רבי חיים סביבותיו

דבר-מה שיוכל לתת לאותו עני, אף לא מצא שום דבר בעל ערך.

והנה נחו עיניו על ארון הספרים, שם על המדפים עמדו להם ספרי הגמרא, סט שלם של ש"ס מהדר שקבל במתנה מחמיו הגדול בעל ה'ברוך טעם' מליפניק, רבי חיים ידע שספרים אלו ערכם רב, בפרט שהם היו ברשות ה'ברוך טעם' ועל פן מסרם ליהודי העומד בדלת, ואמר לו: "מכר ספרים אלו ותמורתם תוכל להשיג סכום רב, שלבטח יכסה חלק נכר מצרכי הנדוניה".

עיני היהודי אורו משמחה, הוא הודה לרבי ויצא מן הבית. לאחר זמן מה שבה הרבנית לביתה, ועד מהרה גלתה כי הש"ס שקנה אביה איננו. "היכן הש"ס?" - נודעקה. רבי חיים השיב לה בנחת: "יהודי מסכן היה זקוק לכסף, ואלו אני כשאזדקק לש"ס תמיד אמצא יהודי טוב שיהיה מוכן להשאיל לי גמרא...".

הענקה בדעת - גם לצדקה תחשב

ולא רק בגשמיות צריך האדם להעניק ככל שביכולתו לנזקק, אלא גם ברוחניות, ואף בכך הוא מקיים מצות צדקה, הוא יכול ללמד עם המתקשה, להראות את המאור שבתורה לרחוק, ועוד פהנה וכהנה.

בהקשר לרעיון זה, שגם למוד תורה לאחרים נחשב לצדקה, מובא בשם הרבי מקוצק זיע"א ששאל פעם: כיצד קימו אנשי דור המדבר את מצות הצדקה? הרי לכל אחד מהם היה 'עמר לגלגלת', הינו פרנסה במדה שנה, גם בגדיהם לא בלו ולא חסר להם שום פרט גשמי, האם יתכן כי נמנעה מהם מצוה נעלה זו?

תשובתו היתה: הם נתנו צדקה בדעת, מי שדעתו רחבה עשה צדקה וחסד עם מי שדעתו היתה פחותה, הם תרמו משלהם בתחום הרוחני איש בפי יכולתו, ובלבד שלא לחיות חיים חסרי נתינה. שכן כאמור, כל מה שנפח לאדם - לא נתן אלא כפקדון, 'שאתה ושלך שלו', ועל פן נתן לו משלו' בהענקה לאחרים.

יהי רצון שנוזה להתחזק בימים הקדושים הללו בענין תקון המדות, ובפרט באותם דברים שהם 'קניני תורה' והכנה לקבלת התורה: ארף אפים, לב טוב, דבוק חברים, נושא בעל עם חברו ומכריעו לכף זכות, ועוד פיוצא בזה, ובכך נזכה להגיע לחג מתן תורה, כשאנו מלאים ומסלאים בכל מיני שלמות, כאיש אחד ובלב אחד, 'ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים', אמן ואמן.

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בני"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולי ההוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

"הזו הזו בני"

ספר חדש נפלא מאוד

מיועד במיוחד

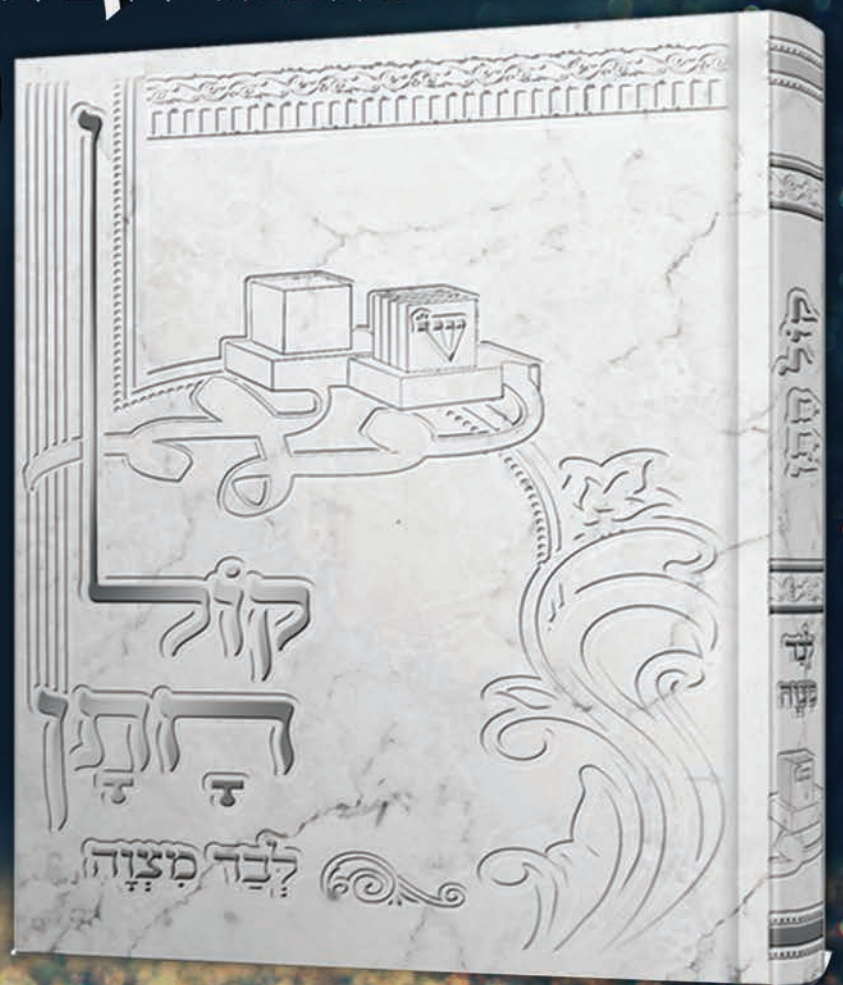
ללימוד בין פסה לעצרת

כהכנה לקבלת תורה

קז
חזק

הספר עוסק
בעסק התורה
התמדתה
ומ"ח קניניה

ספר חובה
לכל אוהב תורה
ולכל בית יהודי!

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000